

Witold Jacek Wybult, *Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej 1989-2019. Studium historyczno-prawne*, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 2019, ss. 288.

Problematyka małżeństwa i rodziny stoi od wieków w centrum zainteresowania Kościoła katolickiego, który zachęca wiernych, aby tworzyli stowarzyszenia i różnego rodzaju zrzeszenia, służące ochronie życia ludzkiego i wartości chrześcijańskich. W 2019 r. Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej obchodziło uroczyste 30. rocznicę powstania i rejestracji. Z tej okazji Witold Jacek Wybult, czwarty w historii prezes tego stowarzyszenia, a także diecezjalny doradca życia rodzinnego i pracownik Wydziału ds. Rodzin Kurii Diecezjalnej Płockiej przygotował publikację, której celem było ukazanie z perspektywy lat działalności tej organizacji. Książka jest pewną kontynuacją poprzednich publikacji na temat historii stowarzyszenia. Kazimierz Cieślik, założyciel i pierwszy prezes, w 1997 r. przygotował w postaci maszynopisu opracowanie: *Struktura organizacyjna i działalność Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej. Studium historyczno-personalne*. Kolejne rocznice mobilizowały władze stowarzyszenia do dalszej dokumentacji jego prac w formie publikacji: Bogusław D. Kwiatkowski, Stefan Swat (red.), *W służbie rodzinie 1989-2004. 15 lat działalności Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej*, Płock 2004 oraz książki wydanej z okazji ćwierćwiecza istnienia organizacji: *25 lat Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej w służbie Bogu, Ojczyźnie i Rodzinie*, Płock 1989-2014.

Książka Witolda Wybulta jest jednak próbą innego, szerszego spojrzenia na działalność stowarzyszenia. Autor chciał nie tylko opisać trzydzieści lat pracy, ale również podjął refleksję nad prawnym statusem stowarzyszenia, w świetle aktów prawa kościelnego i cywilnego. To nowe podejście pozwoliło wydobyć na światło dzienne dyskusję o tożsamości prawnej stowarzyszenia i jego specyfice, podlega ono bowiem, jak słusznie zauważa Autor, zarówno prawu cywilnemu, jak i kanonicznemu.

Publikacja została podzielona na trzy rozdziały, poprzedzona dłuższą przedmową, a także zaopatrzona w pięć obszernych aneksów.

W *Przedmowie* (s. 7-11) ks. Wojciech Kućko, obecny asystent diecezjalny stowarzyszenia i diecezjalny duszpasterz rodzin, zarysował kontekst prac nad powstaniem organizacji, która w pewnym sensie była owocem pontyfikatu św. Jana

Pawła II. Jego katechezy środowowe, adhortacje, listy apostolskie i encykliki były okazją do opisywania Ewangelii rodziny, w której centrum stała troska o cywilizację życia. To właśnie papież Polak nazwał rodzinę „pierwszą i z wielu względów najważniejszą z dróg”, którymi kroczy dziś człowiek (por. *List do rodzin „Gratissimam sane”*, 2 lutego 1994 r., n. 2). Współczesny klimat działalności stowarzyszenia kształtowany jest dzięki cennemu wkładowi w tej materii papieża Franciszka, który w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia* wskazał jasne zadanie katolikom świeckim: „Główny wkład do duszpasterstwa rodzin wnoszony jest przez parafię, będącą rodziną rodzin, w której harmonijnie mają swój udział małe wspólnoty, ruchy i stowarzyszenia kościelne” (n. 202). Słowa te są cennym dowartościowaniem pracy takich organizacji, jak płockie stowarzyszenie, które niczym ewangeliczny zaczyn próbuje, na miarę możliwości finansowych i personalnych, odpowiadać na potrzeby małżeństw i rodzin.

Zasadniczą częścią pracy jest studium historyczno-prawne, obejmujące ponad 160 stron książki. Dwa początkowe rozdziały są próbą syntezy bogatej aktywności członków stowarzyszenia w latach 1989-2019. Stowarzyszenie rodziło się powoli, najpierw, w 1987 r., jako sekcja rodzin w Klubie Inteligencji Katolickiej w Płocku, a potem, jako oddzielna organizacja, zarejestrowana bardzo szybko bo już 14 grudnia 1989 r., po upadku systemu komunistycznego. Przez trzydzieści lat działało jedenaście kadencji zarządu, które dzięki pracy członków w całej diecezji rozślawiało jej imię.

Rozdział pierwszy zawiera szczegółowy opis początków i zawiązywania się stowarzyszenia, jego pierwotnej struktury oraz charakterystykę wpływu na rozwój innych organizacji rodzinnych, jak również promocję wartości małżeństwa i rodziny w Polsce. W 1993 r., z inicjatywy Kazimierza Cieślika, powstała Polska Federacja Stowarzyszeń Rodzin Katolickich. Ponadto w Płocku stowarzyszenie dało początek pierwszej w Polsce Samorządowej Komisji ds. Rodziny przy Radzie Miasta Płocka oraz Radzie ds. Rodziny przy Wojewodzie Płockim. Za sukces poczytano sobie wówczas także wprowadzenie przez wspomnianą Federację kilkunastu osób do polskiego parlamentu oraz utworzenie w 1997 r. przy Kancelarii Premiera Biura Pełnomocnika Rządu ds. Rodziny. Ta działalność została oceniona potem jako tworzenie „prorodzinnego lobby w naszym kraju” (s. 47).

W rozdziale drugim został opisany szczegółowy zakres działalności stowarzyszenia podczas kolejnych kadencji. Cezury wyznaczają tu lata zarządzania nim przez poszczególnych prezesów: Kazimierza Cieślika (1989-2000), Stefana Swata (2000-2005), Kazimierza Urbaniaka (2005-2017) i Witolda Wybulta (od 2017 r.). Autor dokonał udanej syntezy trzydziestu lat różnych inicjatyw, w oparciu o analizę zachowanych dokumentów archiwalnych, sprawozdań i *Kroniki Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej*, prowadzonej nieprzerwanie

od 1989 r. Zawarto tu podstawowe informacje, dotyczące ważnych, historycznych momentów: wizyty papieża Jana Pawła II w Płocku w 1991 r., współorganizowanej przez stowarzyszenie, wyboru hymnu, poświęcenia sztandaru przez Papieża Polaka, formowania kolejnych grup doradców życia rodzinnego i ruchu *pro life*. W czasie pierwszych kadencji stowarzyszenie w diecezji płockiej liczyło kilka tysięcy członków, często zaangażowanych czynnie w życie parafii i dekanatów. W. Wybult w umiejętny sposób naszkicował w tym rozdziale przemiany, jakie zachodziły wewnątrz stowarzyszenia, próbował także wskazać przyczyny jego stopniowej stagnacji, nie zapominając o nowych, udanych inicjatywach, jak choćby organizowane od 2006 r. pielgrzymki do relikwii św. Joanny Beretty Molli w Płocku-Imielnicy, kolonie dla dzieci, liczne poradnie rodzinne, studia podyplomowe, czy tworzone nieprzerwanie od 2012 r. Orszaki Trzech Króli i Marsze dla Życia i Rodziny.

Trzeci rozdział książki został dedykowany analizie prawnej dwóch dotychczasowych statutów Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej z 1989 r. i 2018 r. Autor zauważył, że jest ono umocowane na prawie do zrzeszania się, zagwarantowanym w art. 8 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, ale podlega ono także zapisom *Kodeksu Prawa Kanonicznego*. W ten sposób stowarzyszenie to jawi się jako szczególny twór prawny, którego działalność jest specyficzna na gruncie prawa. Wybult podjął analizę pierwszego *Statutu* stowarzyszenia (ss. 136-147), który obowiązywał do 2018 r., choć – jak zaznaczył – już w 2015 r. wskazywano na potrzebę aktualizacji dokumentu. W drugim paragrafie tego rozdziału (ss. 147-156) zostały omówione prace nad nowym *Statutem* oraz przeanalizowano jego zapisy. Podjęte zadanie wynikało ze zmiany w 2015 r. polskiej ustawy *Prawo o stowarzyszeniach*. Nowy *Statut* został zatwierdzony przez sąd już 17 września 2018 r. W ostatniej części trzeciego rozdziału Autor podjął ważny temat statusu prawnego Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej, którym – jak innymi tego typu w Kościele katolickim – „kierują i zarządzają wierni, zgodnie z postanowieniami własnego statutu. I chociaż cieszą się wspomnianą autonomią, to jednak podlegają nadzorowi władzy kościelnej” (s. 160). Na podstawie krótkiej analizy prawnej W. Wybult rozstrzygnął, że płockie stowarzyszenie jest w porządku prawa polskiego organizacją pożytku publicznego, funkcjonującą według przepisów prawa o stowarzyszeniach, ale z racji przynależności jego członków do Kościoła katolickiego, działalność stowarzyszenia regulują również właściwe zapisy prawa kanonicznego.

Po obszernej bibliografii (ss. 165-174), podzielonej na źródła i literaturę przedmiotu, wskazującej na dobrze przeprowadzoną kwerendę, w książce zostało zamieszczonych pięć aneksów.

Pierwszym jest tekst *Statutu* stowarzyszenia, uchwalony 18 sierpnia 2018 r. Najobszerniejszy aneks drugi, opracowany przez Barbarę Chlewińską, zawiera czternaście wspomnień byłych asystentów i obecnych członków stowarzyszenia, opisujących szeroki wachlarz zadań, które z zapałem realizowano. W kolejnym aneksie zawarto trzy wywiady z byłymi prezesami stowarzyszenia: Kazimierzem Cieślikiem, Stefanem Swatem i Kazimierzem Urbaniakiem, zredagowane przez Reginę Ziarko-Podlaską. W czwartym załączniku znajduje się tabela informująca o stanie siedemnastu kół parafialnych stowarzyszenia w czerwcu 2019 r. Książkę kończy aneks ze spisem członków Komitetu Organizacyjnego jubileuszu 30-lecia stowarzyszenia, indeks nazwisk oraz szesnaście stron kolorowych fotografii, obrazujących najważniejsze wydarzenia trzydziestolecia.

Książka Witolda Wybulta została wydana jako szósty tom w serii *Biblioteka Duszpasterstwa Rodzin*, zapoczątkowanej w 2017 r. przez Wydział ds. Rodzin Kurii Diecezjalnej Płockiej. Niewątpliwie stanowi ona merytoryczne studium działalności jednego z ważniejszych polskich stowarzyszeń na rzecz małżeństwa i rodziny, które dało potem wkład do powstawania podobnych zrzeszeń w całej Polsce. Publikacja jest także pozytywnym świadectwem współpracy duchowieństwa i świeckich w dziele ewangelizacji małżeństw i rodzin. Dobry aparat bibliograficzny, wsparcie poszukiwaniami w dokumentach archiwalnych i kronikach podwyższają walor pracy. Książka zawiera również istotne i rzeczowe rozważania nad prawną tożsamością stowarzyszeń w Kościele katolickim w Polsce.

Umieszczony na okładce obraz Świętej Rodziny, fragment polichromii prezbiterium płockiej Bazyliki Katedralnej, wykonany przez Władysława Drapiewskiego przed II wojną światową, wyraźnie wskazuje, jakie wartości i sprawy są bliskie od trzydziestu lat działalności Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Diecezji Płockiej.

ks. dr Wojciech Kućko

Wydział Studiów nad Rodziną – UKSW w Warszawie